

ACC. NR 2961

1

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge, Småland Upptecknat av: P. G. Pettersson

Härad: Lerum, Östra Medelsta Adress: Halmstad

Socken: Lillhövda med flera. Berättat av Sofia Mård

Uppteckningsår: 1931. Född år 1845 i Lillhövda, Ler.

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

Uppteckningen rör sig om våra föräldars frieri- & giftermål.
En liten berättelse över hur giftermålet i allmän-
het föruttsades under våra föräldars tid. Detta
är den sista lilla berättelse jag har på efter
den minnesrik och vänsälla Sofia Mård som
slutade sitt stråvamma fördetiv den 9/9-1931.

Ja under våra föräldars flyddda tid
då gick det till med giftermålen på ett helt
annat sätt än vad det nu gör, nu får ju
var och en gifteblysten skapa sig utifrån

vart däm vill och han, när så var dät inte på²
där tiden vi var barn, samt före vår tid, då hade
man alltid några som stälde om dät åt sig, man
behövde icke göra sig några större besvär än att
ansöka sig för en sådan, äktenhetsmätare, som
genast tog saken an med största nöje och tacksamhet,
ty dät var i huvudsak deras önske på där tiden,
ty dät var deras önske och födoök, att på sammangifte
folck, vi kan nämna där så myckelt omtalade stegala-
van, i ledya som gjorde sin run över blekinge och små-
land och har sammanställt tusendets giftermål, han
var säker där gommen, till att ta reda på fästmän-
nar och fästpigor som passade bra för varandra bå-
de i kärleksförhållande till varandra, och även vad
som anbelangade med rikedom och förmögenhet

2961

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

LUNDS UNIVERSITETS
BOKKAMMERSARKIV

3
då nu denna lära fick sig ett sådant uppdrag att
följa stegade hos iväg flera mil för att uppsöka en
sådant fästman som han trodde sig kunna passa för
dän gifteslystna damen, dät gick bäst för stegobö-
van att varva en sådan fästman från småland
till en blekingflicka, ty smålandspojarna var i
regel rikare än blekingarna, och för dät andra
ville smålandspojarna kättere ha en bleking-
flicka till hustru därför att de varit vassare och
hade mera bildning, för så på dän tiden var kvin-
nan uti mycket större värde än nu i våra dagar,
kvetarna fäste sig mindre vid förmögenheten på
dän tiden, då var dät mest utseendet och ar-
betsförmågan som spelade rollen, och gjorde hem-
mett lyckligt, ty kvinnorna måste kunna arbeta på dän
tiden.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

MINDRE
TILLFÖRLITLIGT

och för övrigt hade man icke så stora spiltansporer⁴
på flickans förmögenhet på den tiden, för så dät var
ju för sed att flickan fick icke i arv mer än hälften
mot sin broder, wän kvinnan var ändå i sitt
stora värde på den tiden, och i synnerhet då hon sig
boa ut och fram för allt var mycket arbetam,
dätta släg löwa att framkälla och även kunna stå
till swars för, inför båda partarna, så nu löwa
hade funnet en sådan fästman som var villig att
gå med på ett giftermål, om saken föreföll efter
stegutlävans tal och läften, så var dät för hånne att
åter uppföha flickan i fråga, och underhandla
med hånne och hånnes föräldrar när den nyfär-
warvade fästmannen skulle komma och för för-
sta gången besöha sin fästpiga han alldrig hade sitt för-

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

ANDRE
TILLFÖRLITLIGT

även detta uppdrag måste löva follyära, då det⁵
var bestämt av flickans föräldrar då mötet skulle
ske och där tillträdte fästmannen skulle infinna
sig hos flickans föräldrar och redogöra för sina
ekonomiska omständigheter med pengar och andra
förmögenheter som han var uti besittning utaf,
föll detta flickans föräldrar i smaken och till
deras behågenhet, blev båda parterna tillfrågade
om de tyckte om varandra, och båda svarade ja-
hande, tog fästmannen genast sin fästpiga med
sig hem till sina föräldrar för att visa henne
för dem, som uti andra hand hade där avyörande
machten, även vid dessa tillfällen skulle äm-
tenskapförmedlaren vara med såsom talesman
för det nyförlovade äktenskapet.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

SMINDRE
TILLFÖRLITLIGT

tyckte fästmannens föräldrar om fliksman
ya då var det snart upphvaratt partarna i mel-
lar, och så beständes ett möte uti dän tilltänkte
brudens hem, då brudgommens och brudens föräld-
skulle vara närvarande och tillsammans tillhö-
rde de båda unga lycka och välsignelse med sitt
viktiga företag, även dän som hade stått om
det skulle vara närvarand och föra sitt tal
säsom vanligt var, och på många sätt utföra
sina swä trollmonstrar, ty det tillhörde dänna
förmedling någon förlärning förenam icke ty
det viste man icke om och var icke under bruk
på dän tiden, äktenhetsförmedlaren eller modern
till fliksman tog båda de ungas händer och bade
tillsammans, medan de två unga livade varandra trohet,

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

ÄNDRÉ
TILLFÖRLITLIGT

7
nu var dät giftegammans tur att få sitt
arvode för sina besvär, dät var nio dalor
som gammnan skulle ha i ersättning för att
dät hade lyckas lönne att sammanställa
ett par, dätta skulle betalas av fadern till
flickan; dätta var dock allt av dän län som
gammnan skulle ha, män dät övriga skulle
överlemnas dagen efter bröllopsdagen, då skulle
dänna ähtherskapsmählare infinna sig och ha
dän slutliga lönnen, dät blev traktiering av
alla de godshvar som förhåmnet under bröllops-
dagen, brölloppet var ännu icke slut ty
gästarna fannas kvar, och av dänna kon nu
skulle ha pris och bär, och ett gott hedersord
för sitt goda och välsignelsebringande arbete.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

SKRIVARE TILLFÖRLITLIGT

låt var, nu så att den extra tilldelning skatte
na vidtagas av bruden själv, uti de inkyndna
gästarnas närvaro, dessa prisantur bestod av
särskilta påsedlar, ett par strampar, en särk,
en underbygel, och en nådduk, samt ett stort knytte
med matvaror av alla handa slag, tyckte
gästarna att äktenskapet föll dem väl uti
smak, gjorde man en extra insamling på några
dalor för att öfverlemnna åt henne för sitt
trängna och viktiga arbete, här kan man se
att under den gamla goda tiden behöfde icke
fliska och paykias att göra sig bevärf för att
själv uppröma sig en maka eller make, låt var
endast till att öfverlemnna låt viktiga upp-
drag till en bönman eller dito hustru.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

ANDRE
TILLFÖRLITLIGT

9
så blev det snart ordnat med den vigtiga
föreningen, detta lyckades dock icke alltid att
fästmannen eller fästman passade på det till
tänkta stället, men det gjorde mindre, ty en
sådan äktenskapsmäklare hade alltid fler uti
beredskap på en och samma gång, så att försök
lyckades alltid hos någon annan som passade och
föll varandra i smak, d. v. s. att det var icke för
de fattiga arbetare som detta frieri förkom, ty
de fick söka sin utvalda på egen hand hur den
hand, ty denna parten hade icke något att betala
med, emedan de vare fattiga, ty en sådan äkten-
skapsmäklare strävade på bästa sätt för sin
existens, och gjorde absolut icke något annat
än vandra från by till by för att sammanställa äktensskap.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

REVIDERE
TILFÖRRIITIGT

blev nu äktenskapet mycket lyckligt uti ¹⁰
fortätlningen så hade dessa bönamän eller brinnor
god nåttan av det under framtigen, ty då blev
däm gott omhuldade av där lyckliga bruden
och dito brudgammen, med pängar mat och blöddor,
dät fans många sådana bönamän och bönakvinnor
på där tider, män här uti dessa trakter fans icke
mer än två som var anförtrödda detta viktiga
uppdrag, detta var stegalöva, och skampayan,
de hade fått sin tittel efter sitt önske, ty de vart
alltid på vandrande fot, för att följöra sitt
viktiga uppdrag ty där hade alltid många
ordar att uppfälla uti det äktenskapliga ärendet,
deras rätta namn var yngelöv Persson, Ledya
och yonas johansson Skampamäla.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

SMÅNDRE TILLFÖRLITLIGT

11
dät är att taga i betraktande att Lånna heder tillhört
icke arbetare eller pigor och drängar, inax de fick nog skaffa
sin uttkomst på annat sätt de fick nog fria själva
så vida de ville gifta sig, dät vantiga var att pigan
och drängen på en plats slog sig till samman och
bildade sig ett eget hem, villett icke var så svårt
på den tiden, de slog sig ned med två tamma
kändor och gylptes åt och dät gick alltid bra i fattig
lammen, dät var alltid vantigt att man fick
göra sig en yorbula mat en backe i skogen
dän hadde man göra själva, man fick planer
fritt utan arändor, verne till inredningen fick man
av bönderna dät behövedes icke så mycket, dät var
endast till takett och lörren dät behövedes trä,
väggarna var ju utan sten och jord uti en yorbula.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

ANDRE TILL FÖRUTLAGT

ett sådant hem kunde gå till sådär 15-rikstalar¹²
dät var ju fångar på dän tiden, när man hjäl-
tes ju åt, så att när man hade gift sig uti fattig-
dommen så hade man ett hem att flötta uti där di
hade slutat på sin plats, om dät dock var uti
en yoshula, män dät var icke all nägan skam
att bo uti en yoshula på dän tiden för si dät
hade ju alla fattiga arbetare under våra förfä-
dars tid, fattades mat så hade man ätmenstone
varme uti sina krusin, sidorna var utav sten
och god, med nävar och yastak med ett mindre
fönstas på takett, samt en dörr på gaveln till
hula, där var långt och varmt däri, och man
hade ingen hämning av de 30, gradar kall som ofta
förekom under de gamla dags vinterna som då var råa och
skarpa.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

SKRIV
TILLFÖRLITLIGT

2) / vad som ansetts med husgerådett var ju ^{13 18}
dät minsta man behövde sig om, dät var ju någott
man tillvårade själva, en väggfast säng sammans
fogad av brädor, vid ena sidan och en tavla att
äta på vid andra sidan i yastmellan, samt ett par
pallar, allt tillvårade för egen hand av ~~hög~~
brädor och sammansatta med smidd järn. dät var
hela möblen angett i bostaden, ja huskällskärl dät
kostade en del pengar. ty dät kunde man icke tillvår-
ka för egen hand, män dyrbart var dät då inte
män så var dät ochä ont om pengar. för pigor
och drängor på den tiden, de fick spara på skil-
lingen länge innan man kunde gå ättad och
gifta sig dät vill jag säga, då den följade
piga hade 30 riksdalar för hela guss länga året.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

TILLFÖRLITLIGT

2961

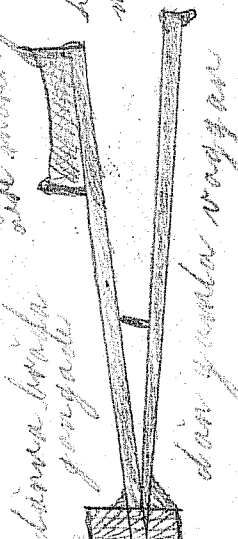
14
och en dräng högst 40 rikstalar, män då måste
han va födda 25 år och väl inarbetad som bonden
själv, så då var inte som nu i våra dagar, till att
gifta sig och gå in i stora bokalar och allt fint och
kärligt, o may annatt fick våra fattiga arbetande
färfäder veta utav, dät var icke porstin och silver
sakar dät var fråga om till matvärd och ~~med~~ man
behövde för dät ändamålet, dät var i stället
4) av järn och trä, ett par järnpottor att koka uti
rasten bestod av trä, såsom träfat, trätallriklar,
träbötta, och ett ämbar av trä till att hämta vat-
ten med, samt några hemmasidda matnivar,
med träskäp, ja dät var hela hushållningen
för ett par fattiga arbetare som gav sig ihop,
ja sängkläder, dät fick man av matrovan där

man sist hade haft plats, om tjänarna hade ¹⁵
 skött sig väl under tiden, och det fördrades inte så
 mycket, en banta kalva i sängen, i en halmskodd, ^{MINDRE}
 ett skäffelblomman, samt ett hjärtäcke, så var det
 ombesörjt och klarat, barn yaba, när de kom till,
 ja det hade man nog sömt för, fadern hade nog
 vaggan färdig, som stod på en bräda i ett förenligt
 hörn i yashulan färdigt till att tagas i bruk, och
 modern hade nog försitt sig hos de rika bond-
 gammarna, ~~men~~ som gärna gav bort det de hade
 kvar för sina smättingar, och även några gamla
 särkar och skortar som kunde tagas sönder för att
 använda till sina små fattiga ängar som kom
 hem till värden uti en yashulla, av dessa fattiga
 förfäder, som gav sig tillsammans uti stor fattigdom,

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

HÄR ITLIGT
 barn i 1840-tal
 barna bräda
 yagade
 vagn
 den yaba vagnen
 det var
 parti i tecknet
 med en nick
 spets som
 spets

16
nog kunde det vid något tillfälle att någon
fattig pige blev förmedlad uti äktenskap
med någon bondpojke, men i så fall skulle det
vara en sådan kvinna som var utsökt bland
alla andra, ett redigt värstar bland kvinnor,
till att kunna arbeta och sköta om hem och barn
och i så fall var det champagne som stälde om
det, han fick och i ibland så att skaffa där
en tantefar, för att dra till hemmet det fäst-
män felade på uti förmågenheten, för så det
kunde han, men det kunde icke stegatövan si
han var inte begärad med den trollkarsten
som champagne hade, men så dessa äkten-
skap blev de allra lyckligaste, ty där fattiga
pigan förde alldeles så stor rätt som där rika bondtösen; -

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

INDERT
ALLEFÖRSTUET

man skulle aldrig få se eller höra talas om det^{te}
att en bondtös sökte sig en fästeman på egen hand
på den tiden, nay man lät allt det bero till dem
att stegatövan eller skampayohan kom och arbyudde
dem en fästeman ty det var så vanligt på den
tiden att sådana giftermål skulle gå på förmed-
lingväg, och så var det en stor skam för en dam
att fria själva, då halt man känne för en odliga
som inte kunde få sig en redig karl, och pojkarne
uti sin tur hade samma avsicht, och ville abs inte
fria själva, si man litade bättre på dessa för-
medlare eller som man kallade dem, brönamän
si det var en gammal sed som hade följt våra
förfäders led efter led, män har även lätta så
väl som allt annat gammalt förwunneth med våra förfäders.

ANDRE
TILLFÖRLITLIGT

~ på den tiden var det icke vanligt att en piga ¹⁸
konde få en bondson, detta förekom endast sällan
och i så fall hade man stora anspråk på henne
hon måste vara vackrare än alla andra kvinnor
hanna göra finare arbeten inomhus, och förestä
ett hem bättre än många andra husvärdar
detta konde i möjligaste fall hjälpa en fattig piga
till att bli bondhustru under våra förfäders tid,
nu i våra tider är det icke så, nu vill den fat-
tiga damen vara jämgod med den rika och för-
näma och ändå högre, nu får hvarlunda husera
sig fram, män det behöfde man icke under den
gamla svanna tiden, de som då var fattiga de var
det, och de som var rika viste det och så, vilkett
var nog det rätta sättet, Så slutar Sofia med
sin berättelse

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2961

ANDRE
TILFÖRLITLIGT